

УДК 613.9:378.016:504-057.87

Усманова Галина Олексіївна

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

e-mail: zygura.g@ukr.net

**ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ» ЯК
ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗВИХОВАННЯ**

Постановка проблеми. Екологічна освіта є основним засобом конструктивного перетворення суспільної та індивідуальної свідомості. Саме завдяки дисциплінам екологічного спрямування надаються знання щодо екологічних змін у навколишньому середовищі, щодо причин і шляхів подолання негативного впливу людської діяльності на природу, щодо збереження фізичного та психічного здоров'я в умовах впливу на організм комплексу зовнішніх та внутрішніх негативних і позитивних чинників. Екологічна обізнаність може бути корисною для людини як в особистому плані, так і в суспільному, шляхом застосування відповідних знань через професійну діяльність [3, с.137].

Особлива увага повинна приділятися екологічній освіті у педагогічних закладах. Адже саме вчитель відіграє значну й активну роль у формуванні світогляду дитини, в тому числі і здоров'язбережувального. Для майбутнього вчителя фізичної культури одним з напрямів професійної діяльності є зміцнення здоров'я дітей і молоді [2, с.12]. В умовах порушеної екологічної рівноваги без відповідних знань у галузі екології це зробити неможливо. Тому дуже важливим етапом професійної підготовки фахівців даного профілю є формування здоров'язбережувального світогляду студентів, що можна успішно здійснити під час викладання дисципліни «Основи екології».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема здоров'язбереження нації в колі українських науковців обговорюється вже

досить активно кілька років підряд. Безперечно, в цьому напрямку науковцями зроблено вже дуже багато: створено програми здоров'язберігаючого спрямування для загальноосвітніх навчальних закладів (І. О. Калиниченко, О. О.Єжова, О. К. Микитенко та ін., 2006), показано теоретичні та методичні основи взаємодії соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя учнів (С. О.Омельченко, 2008), розглядаються питання формування здоров'язбережувального середовища для молодших підлітків у ЗОШ (Т. І. Бережна, 2015), питання формування культури здоров'я школярів (В. П. Горашук, 2004), формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів ПТНЗ (О. О. Єжова, 2013), збереження здоров'я шляхом фізкультурно-оздоровчих заходів в режимі навчального дня молодшого школяра (О. М. Ващенко, 2012), теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів (В. І. Бобрицька, 2006). Багато робіт присвячено створенню здоров'язбережувального середовища у ЗОШ [1,с.4; 4, с.3; 5, с.73].

Мета дослідження – показати особливості формування здоров'язбережувального світогляду студентів факультету фізвиховання під час викладання дисципліни «Основи екології».

Результати досліджень та їх обговорення. У Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка на факультеті фізичного виховання викладається курс «Основи екології», який включає традиційні розділи «Основи загальної екології» та «Антропогенна діяльність і довкілля. Охорона природного середовища». З метою більш професійної спрямованості даного курсу нами додатково введено питання екології людини та екологічної освіти і виховання підростаючого покоління.

Незважаючи на обмежену кількість годин з курсу «Основи екології» (24 аудиторні години), в кожній темі ми висвітлюємо питання здоров'язбережувального спрямування, які необхідні як для майбутньої

діяльності фахівців фізичної культури, так і в особистому житті кожного студента.

Розглядаючи тему «Екологія організму», обов'язково обговорюємо питання адаптації живих організмів до оточуючого середовища, в тому числі і адаптацію організму людини до абіотичних факторів: високих і низьких температур, змін тиску, гіпоксії, рухової активності, надмірної вологості тощо; особливо подобається студентам питання біологічних ритмів; розглядаємо питання впливу на організм людини біотичних факторів – наголошуємо, що рослини і тварини дають людині не лише естетичне задоволення, окремі представники цих світів є отруйними, ведуть паразитичний спосіб життя, є переносниками та збудниками захворювань і тому є небезпечними.

У темі «Екологія популяцій, біоценозів та екосистем» завжди згадуємо фактори, які впливають на низьку народжуваність і високу смертність в Україні. Коли розглядаємо функціональні компоненти екосистеми, звертаємо увагу студентів на консументів і продуцентів, які є основою харчування людини.

Розглядаючи тему «Кругообіг речовин», наголошуємо на тому, що людська діяльність додає до природного кругообігу речовин велику кількість хімічних сполук, які мають негативний вплив на здоров'я людини і стан всього живого.

Детальний розгляд впливу різних речовин на організм людини розглядаємо у відповідних темах розділу «Антропогенна діяльність і довкілля. Охорона природного середовища». А саме, вивчаючи тему «Антропогенне забруднення атмосфери» наголошуємо на шкідливості для організму людини: оксидів неметалів, які здатні визивати кислотні опади; мікроскопічних частинок важких металів, які, потрапляючи в організм, можуть призводити до отруєнь; радіоактивних речовин, наслідком впливу яких є опромінення організму; пестицидів та інших речовин, які також є небезпечними. Не забуваємо і проблеми озонових дір, адже останнім часом

медики констатують збільшення кількостей випадків захворювань на рак шкіри.

Вивчаючи тему «Антропогенне забруднення гідросфери» обов'язково звертаємо увагу на проблеми питної води, а саме – її забруднення нітратами, мікроорганізмами, на особливості очищення питної води в домашніх умовах та умовах туристичного походу.

Розглядаючи тему «Антропогенне забруднення літосфери» обов'язково обговорюємо питання небезпеки біологічного забруднення, забруднення ґрунтів важкими металами та речовинами, які використовуються у сільському господарстві, адже вони можуть потрапляти у продукцію.

Цікавою для студентів є тема «Міські екосистеми», де обговорюємо вплив на організм людини засобів особистої гігієни, косметичних засобів, пральних та миючих засобів та побутового обладнання, якими активно користуємося. Особливу увагу звертаємо на продукти харчування, адже пам'ятаємо відомий вислів: «Ми є те, що ми їмо!». Нагадуємо і про проблеми місцевих сміттєзвалищ, які ніяк не покращують здоров'я міського населення.

Важливим питанням сучасності залишається небезпека радіаційного забруднення, тому обов'язковою до розгляду є тема «Джерела радіаційного забруднення», де обговорюються не тільки біологічна дія радіоактивного випромінювання на організм людини, а й алгоритм дії людини у разі такої небезпеки.

Вивчення теми «Охорона навколишнього середовища» дає можливість показати красу і велич природних територій нашої країни, наголосити на позитивному впливі на організм людини рекреаційних ресурсів та незайманих куточків природи, на лікувальному ефекті нашої матінки-природи.

Під час вивчення всіх перелічених вище питань важливим є не лише показати небезпеку і шкідливість для людини антропогенних речовин та

об'єктів оточення, а обов'язково дати знання про альтернативну їх заміну, можливість уникнення і захисту організму від небезпечних впливів, а також про лікувальні властивості природи і її позитивний вплив на фізичний, психічний і духовний стан людини.

Одним з ключових завдань курсу є набуття студентами навичок використання екологічних знань у своїй професійній діяльності безпосередньо при вирішенні питання зміцнення здоров'я підрастаючого покоління.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, екологічна освіта студентів факультету фізичного виховання сприяє формуванню екологічних знань, переконань, екологічної свідомості та здоров'язбережувального світогляду майбутніх поколінь. Тому дуже важливим є вирішення питання збільшення уваги до набуття екологічних знань у навчальному процесі всіх вікових категорій населення: дошкільнят, школярів, студентів, дорослого населення; і серйозне ставлення до обов'язкового вивчення екологічних дисциплін у ДНЗ, ЗОШ, ПТЗ, ВНЗ, закладах післядипломної освіти.

Список використаних літературних джерел.

1. Білецька М. Формування здоров'язбережувального середовища / М. Білецька, Л.Денисюк // Завуч. – 2014. – спецвипуск, №14. – С. 4-14.
2. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004 – 428 с.
3. Демешкант Н. А. Екологічна освіта та виховання як важливі складові формування майбутнього фахівця / Н.А.Демешкант // Проблеми освіти. – 2008. – Вип. 55 – С. 137-141.
4. Письменний В. Експериментальна модель «Школа культури здоров'я – Школа майбутнього в контексті європейської інтеграції України»: зміст і напрями реалізації / В. Письменний // Рідна школа. – 2015. – № 9-10. – С. 3–9.

5. Толочко І. Ю. Створення здоров'язберігального середовища / І.Ю. Толочко // Управління школою. –2013. – № 7-9. – С. 73-76.

**ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ» ЯК
ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗВИХОВАННЯ**

Усманова Галина Олексіївна

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Анотація. У статті показано особливості формування здоров'язбережувального світогляду студентів факультету фізичного виховання під час викладання дисципліни «Основи екології». Детально розглянуті питання збереження здоров'я організму людини відповідно до кожної з тем курсу. Зазначається, що важливим є показати не лише небезпеку антропогенної діяльності, а дати знання про альтернативу і можливість уникнення небезпечних впливів та позитивний вплив природи на фізичний, психічний і духовний стан людини.

Одним з ключових завдань курсу є набуття студентами навичок використання екологічних знань у своїй професійній діяльності безпосередньо при вирішенні проблеми зміцнення здоров'я підростаючого покоління.

Ключові слова: здоров'язбереження, світогляд, екологічна освіта.

**ПРЕПОДАВАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ ЭКОЛОГИИ»
КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ФОРМИРОВАНИЯ
ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ
ФАКУЛЬТЕТА ФИЗВОСПИТАНИЯ**

Усманова Галина Алексеевна

Черниговский национальный педагогический университет имени

Т.Г.Шевченко

Аннотация. В статье показаны особенности формирования здоровьесберегающего мировоззрения студентов факультета физического воспитания в результате преподавания дисциплины «Основы экологии». Подробно рассмотрены вопросы сохранения здоровья организма человека по каждой из тем курса. Отмечается, что важным является показать не только опасность антропогенной деятельности, а дать знания об альтернативе и возможности избежания опасных воздействий, а также о положительном влиянии природы на физическое, психическое и духовное состояние человека.

Одним из ключевых заданий курса является приобретение студентами навыков использования экологических знаний в своей профессиональной деятельности непосредственно при решении проблемы укрепления здоровья подрастающего поколения.

Ключевые слова: здоровьесбережение, мировоззрение, экологическое образование.